

VROUWEN ACHTER WOMEN ON WAVES WILLEN ABORTUS NORMALISEREN

‘Abortuswet is niet nodig’

Gunilla Kleiverda en Rebecca Gomperts kregen deze week de eerste Els Borst Oeuvreprijs voor hun inspanningen om vrouwen wereldwijd toegang te geven tot veilige abortus. Ze hopen dat de prijs de boel in eigen land weer eens opschudt. ‘Op het gebied van medicamenteuze abortus loopt Nederland hopeloos achter.’

Gynaecoloog Gunilla Kleiverda kan zich nog goed herinneren dat ze ‘even moest slikken’ toen arts en Women on Waves-directeur Rebecca Gomperts in 2004 in Portugal ineens besloot om vrouwen rechtstreeks op tv en internet te vertellen hoe ze met het maagbeschermende

geneesmiddel misoprostol zelf thuis een abortus kunnen opwekken. Als de nuchterste van de twee, de wetenschapper, was het haar rol om de activistische Gomperts een beetje in toom te houden. Maar op dat moment besloot ze haar te laten begaan. ‘Het was revolutionair, dat we vrouwen vertelden dat ze er helemaal geen dokter voor nodig hadden. En hoewel het aanvankelijk natuurlijk tot weerstand in de medische beroepsgroep leidde, zie je nu wereldwijd de tendens dat artsen vrouwen steeds meer zelf laten doen, zoals thuis de medicijnen innemen of de nacontrole uitvoeren met een zwangerschapstest. Dus die beslissing heeft gigantisch veel betekend voor het zelfbeschikkingsrecht van vrouwen.’

Els Borstprij

Voor hun gezamenlijke, jarenlange ‘inzet voor verbetering van de gezondheid en zelfbeschikking van vrouwen’ kregen Kleiverda en Gomperts op dinsdag 24 maart de eerste Els Borst Oeuvreprijs van de Vereniging van Nederlandse Vrouwelijke Artsen (VNVA). Tijdens de uitreiking

ging tevens de Amerikaanse documentaire *Vessel* in première, waarvoor de vrouwen van Women on Waves bijna vijftien jaar zijn gevolgd (zie *recensie* hiernaast). Wat opvalt in die film en ook gedurende het interview, is de aan fanatisme grenzende bevologenheid van met name Gomperts.

Wat is het dat u drijft?

Gomperts: ‘Voor mij gaat het over sociale rechtvaardigheid als basisprincipe, over gelijke kansen en rechten. Het recht op autonomie is voor mij een fundamenteel onderdeel van het mens-zijn.’

Het verlangen daaraan bij te dragen had ook andere vormen kunnen aannemen.

‘Natuurlijk. Of het had helemaal geen vorm kunnen aannemen en abstract kunnen blijven. Ik voel me dan ook bevoorrecht dat we een onderwerp hebben gevonden waarin we dat verlangen concreet kunnen maken: vrouwen toegang geven tot veilige abortus, zodat ze voor zichzelf kunnen beslissen op welk moment in hun leven ze een kind kunnen en willen grootbrengen. En zodat ze niet

CIJFERS OVER ABORTUS

Volgens de laatste cijfers van de WHO vinden er wereldwijd jaarlijks bijna 44 miljoen abortussen plaats, waarvan de helft onveilig. Per 1000 vrouwen van 15-45 jaar zijn dit 28 abortussen per jaar, wat neerkomt op 0,84 abortussen per vrouw in een gemiddeld leven (Nederland: 0,25). Circa 47.000 vrouwen sterven jaarlijks aan de gevolgen van onveilige abortus en elk jaar verliezen naar schatting 200.000 kinderen daarvoor hun moeder.

In Nederland heeft één op de vier vrouwen een abortus gehad

STILL UIT DE DOCUMENTAIRE VESSEL

ACTIVISTE IN ZOMERJURK

indringende
documentaire

Twee Portugese oorlogsschepen bleken uiteindelijk een geschenk uit de hemel. Ze beletten het schip van Women on Waves (WoW) in 2004 de toegang tot Portugal, waardoor de crew geen vrouwen kon ophalen die aan boord een medicamenteuze overtijdbehandeling zouden krijgen. Deze tegenvaller inspireerde WoW-bedenkster Rebecca Gomperts tot een radicale stap. Ze legde in een Portugese talkshow uit hoe vrouwen met misoprostol thuis veilig een miskraam kunnen opwekken en zette die informatie ook online. De Portugese episode is een van de hoogtepunten van de documentaire *Vessel*. Maakster Diana Whitten volgde Gomperts en haar collega's op campagnes naar onder meer Ierland, Marokko en Ecuador. Dat levert prachtige beelden op van Gomperts in zomerjurk die, belaagd door agenten en antiabortusactivisten, rustig blijft proberen haar zeiljacht af te meren. En die, als dat jacht onvrijwillig weer wordt weggesleept van de kade, de autoriteiten met een simpel

zakmes en frivole buiging te slim af is. Een evenwichtige of objectieve film is *Vessel* niet. Zo blijft de rol van gynaecoloog Gunilla Kleiverda onderbelicht en komen er geen critici van WoW aan het woord. De film is vooral een krachtig pleidooi voor de aanpak van WoW: lijden verminderen door vrouwen toegang te geven tot veilige abortus. Hoe reëel het leed is dat ongewenste zwangerschap veroorzaakt, blijkt indringend uit de kriskras door de film gestrooide hulpvragen van vrouwen. 'Beste Women on Waves, Ik ben niet getrouwd en ik ben zwanger. Ik kan nu geen baby krijgen. Ik heb gehoord dat je bleek kan drinken, maar ik ben bang dat ik dan doodga. Kunnen jullie me helpen? Amina, Marokko.'

De documentaire *Vessel* is tegen betaling te zien op internet via vesselthefilm.com

het risico hoeven te lopen om dood te gaan als ze een abortus willen.' Kleiverda: 'Dat is wat mij betreft het grootste probleem met abortus. Vrouwen die abortus willen in landen waar het illegaal is, doen het toch, maar dan onveilig. Dat veroorzaakt ontzaglijk veel leed; kijk maar naar de cijfers van de WHO (zie *Cijfers over abortus*).'

Normaliseren

Wat die WHO-cijfers ook laten zien, is dat abortus 'een van de meest voorkomende medische ingrepen in de wereld' is, zegt Gomperts. 'In Nederland heeft één op de vier vrouwen aan het eind van haar vruchtbare periode een abortus gehad en wereldwijd is het bijna een-op-een.' Kleiverda: 'Zelfs als er overal goede toegang is tot voorbehoedsmiddelen, zal abortus altijd blijven bestaan. Anticonceptie kan falen: een condoom kan scheuren, vrouwen worden zwanger na sterilisatie of met een spiraaltje. Of de zwangerschap is aanvankelijk gewenst, maar de partner blijkt ineens vreemd te gaan of crimineel te zijn.' Gomperts weer: 'We moeten dus af van de misvatting dat abortus uitzonderlijk of in principe onwenselijk is. Het is gewoon een realiteit. We moeten proberen het te normaliseren.'

U wilt de morele lading erafhebben?

'Ik denk dat je dat morele gedeelte bij de vrouwen zelf moet laten. Het is hun beslissing, hun leven, hun lijf, hun ethische, morele, sociale omgeving,' Kleiverda: 'Vergeet niet dat we blij moeten zijn dat sommige vrouwen zo verstandig zijn om te kiezen voor een abortus. Vrouwen doen dat omdat ze zien dat ze niet in staat zijn om dat kind op te voeden en het dat te geven wat ze het zouden willen geven. Als ik zie hoeveel vrouwen een zwangerschap voortzetten in ellendige omstandigheden, zonder huis, in een geweldadige relatie, met financiële problemen... Kiezen voor een abortus kan heel verantwoord zijn.'

U richt zich vrijwel volledig op medicamenteuze overtijdbehandelingen en abortussen,

WOMEN ON WAVES/WEB

Rebecca Gomperts (1966) kwam eind jaren negentig op het idee voor Women on Waves (WoW) toen ze als arts op een Greenpeaceschip vrouwen ontmoette die leden onder de gevolgen van ongewenste zwangerschap of onveilige abortus. Ze bedacht dat deze vrouwen op een Nederlands schip in internationale wateren – waar de Nederlandse wet geldt – een veilige medicamenteuze overtijdbehandeling (tot 6,5 weken zwangerschap) of medicamenteuze abortus (tot 9 weken) zouden kunnen krijgen.

Gunilla Kleiverda (1955), gynaecoloog in het Flevoziekenhuis en voorvechtster van vrouwenrechten, haakte aan om tijdens scheepsacties de medische begeleiding te verzorgen. Ook voorziet ze Gomperts van strategisch advies en wetenschappelijke informatie.

Hoewel de scheepsacties van WoW publicitair en politiek effect hadden, werd slechts een handvol vrouwen daadwerkelijk bereikt. In 2005 richtte WoW daarom telemedicine-service Women on Web op, die vrouwen wereldwijd toegang tot en informatie over 'abortuspil' misoprostol geeft. Inmiddels ontvangen maandelijks zevenhonderd vrouwen medicatie via Women on Web om zelf een abortus op te wekken en beantwoordt de organisatie elke maand circa tienduizend mails in twaalf talen.

niet op curettages. Waarom eigenlijk?

Gomperts: 'Medicamenteuze abortus is zo'n revolutie voor vrouwen. Het enige wat nodig is, is toegang tot medicijnen en informatie over hoe je ze moet gebruiken. Het is ook een veel natuurlijker proces dan een curettage; het is vergelijkbaar met een miskraam. Vrouwen zijn veel minder afhankelijk van artsen en het is zo ongelooflijk veilig. Bij onveilige abortus, waarbij vrouwen zelf met instrumenten of geweld een abortus proberen op te wekken, overlijdt een op de vier vrouwen. De sterfte aan medicamenteuze abortus is minder dan 1 op 500.000. Dat is veiliger dan tampongebruik en autorijden. En als er wel iets misgaat, kunnen vrouwen naar een lokaal ziekenhuis gaan, waar ze ook heen zouden gaan als ze een gecompliceerde miskraam hadden.' Kleiverda: 'Er zijn steeds meer aanwijzingen dat curettages meer kans geven op een vroege par-tus praematurus bij een volgende zwan-

gerschap. Dat heeft te maken met het feit dat je de baarmoedermond kunstmatig oprekt; bij medicamenteuze abortus gaat dat veel geleidelijker. Helaas is de Nederlandse abortuspraktijk in dit opzicht nog heel traditioneel. Van alle abortussen in ziekenhuizen gebeurt 56 procent medicamenteus, van alle abortussen in abortusklinieken slechts 16 procent.'

Slechte zorg

Het gesprek komt op Nederland en de emoties lopen op. Gomperts, fel: 'De abortuspil hoort bij de huisarts of verloskundige. Er is geen enkele medische reden waarom die pil alleen verkrijgbaar is in een ziekenhuis of abortuskliniek, dat is puur politiek. Het beperkt de toegang van vrouwen tot deze veel betere vorm van zorg. Medicamenteuze abortus is medisch-wetenschappelijke vooruitgang en vrouwen hebben er recht op om daar gebruik van te maken.'

PRAKTIJKPERIKEL

OP VAKANTIE

Vandaag weer genoten in mijn huisartspraktijk:

Mevrouw Z., 78 jaar, diabeet, longkanker gehad, komt op het spreekuur in verband met oorpijn. Ze vraagt me of het wel verantwoord is om met dit oor op vakantie te gaan aanstaand weekend. Bij onderzoek is alleen het trommelvlies wat ingetrokken, dus ik stel haar gerust. 'Tenzij u gaat vliegen?' 'Nee dokter, dat doen we (echtgenoot 82 jaar) nooit! We gaan altijd op de motor, want lopen gaat niet meer zo goed.'

Heeft u ook een perikel?

Stuur uw verhaal naar redactie@medischcontact.nl

Zegt u nu eigenlijk dat Nederland zijn koploperspositie op het gebied van abortus inmiddels kwijt is?

'Absoluut.' Dan, voorzichtiger: 'Nee, dat is niet helemaal waar. Nederland speelt een belangrijke rol in het internationale politieke speelveld, bij de VN bijvoorbeeld, als voorstander van het recht op veilige, legale abortus. En we zijn ook voortrekker op het gebied van tweedetrimesterabortus bij vrouwen in noodsituaties. Maar in toegang tot medicamenteuze abortushulpverlening en het vasthouden aan speciale abortusklinieken en -artsen, daarin lopen we hopeloos achter. In Zweden, India, Nepal en Zuid-Afrika mogen vroedvrouwen en soms ook verpleegkundigen abortushulp verlenen.' 'De Nederlandse abortuswet is verouderd', zegt Kleiverda. 'Neem ook die vijf dagen bedenktijd. Het is belangrijk dat iemand een weloverwogen beslissing neemt. Maar als ze dat al gedaan heeft – en dat is meestal zo – waarom dan nog verplicht paternalistisch vijf dagen nadenken? Laten we vrouwen serieus nemen.' Gomperts: 'Goedbeschouwd is er zelfs helemaal geen abortuswet nodig. We kunnen abortus zien als een gewone medische ingreep waarvoor normale medische richtlijnen gelden.'

Jullie bedachten ooit de leus 'de vrouw beslist, abortuspil bij de drogist'. Maar wordt misbruik dan niet te gemakkelijk? Gomperts: 'Uit onderzoek is keer op keer gebleken dat beperkingen in toegang tot abortus niet leiden tot minder abortus-

sen, maar tot ongelijkheid en onveiligheid. Andersom leidt vergemakkelijking nooit tot meer abortussen, alleen maar tot meer veiligheid. De WHO is daar heel duidelijk over.' Kleiverda: 'Critici van vrije toegang tot de abortuspil wijzen vaak op het herhalingsrisico. En ook bij de bespreking in de Tweede Kamer van de IGZ-jaarrapportage abortus is er altijd weer gedoe over vrouwen die herhaalde abortus ondergaan. Iedereen in Nederland is blij dat er legale abortus is, maar als je daar vaker dan één keer gebruik van maakt, ben je een onverantwoordelijke vrouw.'

Wat betekent de Els Borst Oeuvreprijs voor jullie?

Kleiverda: 'We hebben al de nodige prijzen gekregen uit feministische en mensenrechtenhoek; ik vind het belangrijk dat we nu ook erkenning krijgen vanuit medische hoek. En ik hoop dat deze prijs de discussie over de medicamenteuze overtijdbehandeling door de huisarts op de kaart zet. De inspectie zegt dat het niet mag, maar dat klopt niet. Els Borst heeft dat zelf nog voor ons uitgezocht toen zij minister was: tot 6,5 weken is

iemand juridisch niet zwanger en valt een overtijdbehandeling noch onder de abortuswet, noch onder de strafwet.' Gomperts tegen Kleiverda: 'Hé, kunnen we in het interview geen oproep doen aan huisartsen?' Dan tegen de interviewer: 'Ja, ja, zet maar in het verhaal: Huisarts, mocht je denken dat vrouwen recht hebben om via jou de abortuspil te krijgen, neem dan contact met ons op en dan gaan we samen zorgen dat dat werkelijkheid wordt.' ■

Vlak voor publicatie van dit interview mailt Gomperts dat er 'een doorbraak' is: ze heeft gehoord dat Medabon, de abortuspil Mifegyne gecombineerd met misoprostol, vanaf mei 2015 via de apotheek op recept verkrijgbaar zal zijn, zodat huisartsen een medicamenteuze overtijdbehandeling kunnen voorschrijven. Kleiverda en Gomperts zullen voorlichting gaan verzorgen voor geïnteresseerde huisartsen.

web

Links naar meer informatie over Women on Waves en eerdere publicaties van Kleiverda en Gomperts in Medisch Contact vindt u bij dit artikel op medischcontact.nl.

'Ik vind het belangrijk dat we nu ook erkenning krijgen vanuit medische hoek'